

Sterk profiel, een goede start

*Voorkomen en bestrijden van voortijdig uitval
in het (middelbaar beroeps)onderwijs*

Onderwijs en Jeugd
RMC Trajectbureau

Postadres:
Postbus 18
7550 AA Hengelo

Telefoon:
(074) 245 98 42

Email:
rmc.trajectbureau@hengelo.nl

*Visie, analyse en actieplan 2007-2010
van de gemeente Hengelo*

Bijlage 4: lijst van afkortingen

AKA	Arbeidsmarktgekwalificeerd Assistent
AMW	Algemeen Maatschappelijk Werk
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
CWI	Centrum voor Werk en Inkomen
MKB	Midden- en Kleinbedrijf
OPA	Ouderpunt Allochtonen
PAO	Platform Allochtone Ouders
RMC	Regionale Meld- en Coördinatiefunctie
ROC	Regionaal Opleidingscentrum
RPA	Regionaal Platform Arbeidsmarktbeleid Twente
VNO-NCW	Verbond van Nederlandse Ondernemingen – Nederlands Christelijk Werkgeversverbond

Voorwoord

Dit actieplan is de weerslag van een bijzondere dag in Hengelo. Een dag waarop op uitnodiging van het gemeentebestuur alle betrokken instellingen en organisaties in de gemeente de handen ineen hebben geslagen voor een aanval op de uitval van allochtone jongeren.

Het ROC van Twente toonde zich van de sterkste kant. Niet alleen omdat de instelling in nationaal perspectief erg goed scoort als het gaat om het tegengaan van vroegtijdig schoolverlaten. Maar ook omdat ze in alle openheid liet zien welke problemen er nog spelen en samen met anderen een dag lang investeerde in het zoeken naar concrete oplossingen.

En de uitgestoken hand werd door alle andere aanwezigen gegrepen. Ouders, docenten, zorgcoördinatoren, trajectbegeleiders, maatschappelijk werkers, arbeidsmarktgeleiders, stadsbankiers, werkgevers, politiefunctionarissen, ambtenaren en wethouders, vertegenwoordigers van instellingen en organisaties, maar vooral ook mensen die zich met hart en ziel betrokken voelen bij het vraagstuk. In de bijlage zijn ze met naam en toenaam genoemd. Samen hebben ze gedurende de ochtenduren een verklaring gezocht voor vroegtijdig schoolverlaten. Vervolgens is aan de hand van een gemeenschappelijke analyse op een creatieve manier gezocht naar praktische, haalbare oplossingen.

Waar complexe problemen zo vaak vooruit worden geschoven is nu vanuit de verschillende functies en perspectieven van deelnemers vooral de vraag gesteld: wat kan ik bijdragen? Het resultaat is het navolgende actieplan. Over drie jaar moet de teller op nul uitvallers staan. De deelnemende organisaties en instellingen hebben zich aan dit plan verbonden.

Belangrijker nog dan dat is dat alle deelnemers zich er persoonlijk aan hebben gecommitteerd en bereid zijn over een jaar in dezelfde kring van deelnemers verantwoording af te leggen van wat zij hebben gedaan om het actieplan te realiseren. Een bijzondere en veelbelovende dag.

Huib de Jong

Lid College van Bestuur, Hogeschool Utrecht en dagvoorzitter

Dankwoord

Op deze plaats wil ik iedereen die een bijdrage heeft geleverd aan de organisatie van de pressurecooker bedanken, in het bijzonder Thomas Nova van het landelijk bureau van de G27, Albert Jan Kruijer van het Centre for Government Studies, Universiteit van Leiden en het Kenniscentrum Stedelijke Samenleving te Enschede. Daarnaast een speciaal woord van dank voor Huib de Jong, de voorzitter, die op een inspirerende manier aan deze dag leiding gaf.

Alle aanwezigen hebben deze dag door hun inbreng ervoor gezorgd dat er een prachtig resultaat werd bereikt, waar we samen uitvoering aan gaan geven. De gedeputeerde van de provincie Overijssel Jan Kristen noem ik hier in het bijzonder, omdat hij met een cheque deze dag het startsein gaf voor het mentoringproject vmbo-leerlingen Hengelo.

Janneke Oude Alink
Wethouder Jeugdzaken, Onderwijs, Welzijn en Diversiteitsbeleid

Bijlage 3: opzet van de pressurecooker

Deze dag vond plaats in het kader van het Aanval op de Uitval-traject van G27, waar Hengelo deel van uitmaakt. In dit traject onderzoekt de G27 hoe steden omgaan met kansarme groepen. Tijdens dat onderzoek probeert de G27 best practices nog een stapje verder te helpen, voor de stad zelf, maar ook ter inspiratie van andere steden. De werkwijze van het RMC in Hengelo is zo'n best practice.

Tijdens het Aanval op de Uitval-traject wordt gewerkt met de pressurecooker-methode. Tijdens een pressurecooker wordt op zoek gegaan naar de kleinste stap die iedere partij kan zetten met het grootste effect voor de eindgebruiker. Dat kan een probleemgezin zijn, of een verslaafde, of zoals in Hengelo, een voortijdig schoolverlater. Er wordt dus niet gezocht naar grote structurele veranderingen, maar naar de toegevoegde waarde die iedere partij kan realiseren. Dat gebeurt op de volgende manier:

Van abstract naar concreet.

Als het gaat om complexe problemen is het voor professionals vaak verleidelijk om te vervallen in abstracties. Om die reden wordt gewerkt aan de hand van een concrete casus. De aanwezigen krijgen een concreet probleem voorgelegd, een jongere die niet naar school gaat bijvoorbeeld, en hierna wordt de aanwezigen gevraagd hoe zij aan de oplossing van dat probleem kunnen bijdragen. Zo worden concrete oplossingen bedacht en abstracties voorkomen.

Politiek, beleid en uitvoering.

Het gesprek wordt op een gestructureerde manier gevoerd. Eerst komen de uitvoerders van beleid aan het woord: de docenten, jongerenwerkers, wijkagenten etc. Ze geven aan welke problemen ze in de uitvoering tegen komen. Vervolgens reageren beleidsmakers daarop. Als laatste komt de politiek aan het woord. Deze manier van werken draagt bij aan het ontwikkelen van een constructieve gedragen oplossing.

Wat kan ik doen?

Tenslotte geeft iedere partij aan wat ze 'morgen' kan bijdragen aan de oplossing van het probleem. In Hengelo leidde deze methode tot de lijst van concrete oplossingen en gecommiteerde 'trekkers'.

Bijlage 2: overzicht deelnemers pressurecooker

Naam	init.	hr/mw	Functie	Organisatie	Plaats
Acar	M.	de heer	vrijwilliger SEOM/student UT	SEOM	Hengelo
Amelink	B.	de heer	Coördinator	Regionaal Platform Arbeidsmarktbeleid Twente	Enschede
Bakx	J.	mw.	Trajectbegeleider RMC Trajectbureau	Gemeente Hengelo	Hengelo
Berg van den	A.	de heer	Projectleider Zorgstructuur Hengelo	ROC van Twente	Hengelo
Boeding	L.	de heer	Afdelingshoofd Onderwijs en Jeugd	Gemeente Hengelo	Hengelo
Bollerman	R.	de heer	Jeugdpolitie	Politie Twente	Enschede
Boudrie	N.	mw.	Orthopedagoog	RMC Trajectbureau	Hengelo
Brugge ter	A.	mw.	Docent risicojongeren AKA/Scoren door Scholing	ROC van Twente	Almelo
Buijzer de	N.	de heer	Coördinator Gesubsidieerde Arbeid	Gemeente Hengelo	Hengelo
Diepen van	L.W.	mw.	Couleur Twente	Gemeente Hengelo	Hengelo
Dorgelo	R.	de heer	Coördinator	Regionaal Samenwerkingsverband VO	Enschede
Eekhout	E.	de heer	Directeur Carintgroep Speciale Diensten	Carint	Hengelo
Gouriye	G.	de heer	Platform Allochtone Ouders	Carint	Hengelo
Proost	F.	mw.	Maatschappelijk werker	Carint	Hengelo
Grimberg	H.	de heer	Zorgcoördinator	SG Twickel Delden	Delden
Grooters	J.	mw.	Programmacoördinator	Kennis Instituut Stedelijke Samenleving	Enschede
Jong de	L.	mw.	RMC Coördinator	Gemeente Hengelo	Hengelo
Kernkamp	J.	mw.	Secretariaat RMC Trajectbureau	Gemeente Hengelo	Hengelo
Kisi	F.	de heer	Jongerenambassadeur	Unique Sources	Delft
Kristen	J.G.	de heer	Gedeputeerde	Provincie Overijssel	Zwolle
Kruiter	A.J.	de heer	Senior Researcher/Consultant	Universiteit van Leiden	Den Haag
Lammerink	L.	de heer	Directeur	De Kapstok leerwerkprojecten	Hengelo
Leng de	M.	de heer	Programmamanager	Variya (voormalig SMO)	Almelo
Lubbers	E.	mw.	Adviseur College van Bestuur	Albeda College Rotterdam	Rotterdam
Luyrink	R.	de heer	Decaan	OSG Hengelo, Wooldermeent	Hengelo
Nieuwenhuis	A.F.M.	prof.dr.	Medewerker Gedragwetenschappen	Universiteit Twente	Enschede
Nova	T.	de heer	Adviseur	Kenniscentrum Grote Steden	Den Haag
Otten	B.	de heer	Wethouder	Gemeente Hengelo	Hengelo
Oude Alink	J.	mw.	Wethouder	Gemeente Hengelo	Hengelo
Penninga	M.	de heer	Sociale Economie Hengelo	Sherpas Learning	Hengelo
Piekartz von	W.	de heer	Trajectcoördinator	De Kapstok leerwerktrajecten	Hengelo
Pieksma	M.	mw.	Teamcoördinator	CWI	Hengelo
Proost	F.	mw.	Maatschappelijk werker	Carint	Hengelo
Rekers	R.	de heer	Trajectbegeleider RMC Trajectbureau	Gemeente Hengelo	Hengelo
Remmerswaal	R.	de heer	Beleidsmedewerker Arbeidsmarkt en Subsidies	Gemeente Hengelo	Hengelo
Rosmalen van	CMA.	de heer	Voorzitter CvB	ROC van Twente	Hengelo
Sand	L.	de heer	Zorgcoördinator	SG De Grundel	Hengelo
Sande v/d	C.	de heer	Beleidsmedewerker	Provincie Overijssel	Zwolle
Thije ten	A.	mw.	GSB-coördinator	Gemeente Hengelo	Hengelo
Ulusoy	A.	de heer	Coördinator	SEOM	Hengelo
Veen van	M.	mw.	Medewerker Jongeren en Schulden	Stadsbank Oost Nederland	Hengelo
Verdijsseldonk	T.	de heer	Adviseur	Stichting Metalektro Oost	Hengelo
Yelkenci	S.	mw.	Ouderpunt Allochtonen	Gemeente Hengelo	Hengelo
Dagvoorzitter: prof.dr. Huib de Jong					

Inleiding

Een succesvolle (school)loopbaan is niet voor iedereen zo vanzelfsprekend. Een deel van de jongeren verlaat zonder diploma de school. Bijvoorbeeld omdat de taal een struikelblok vormt of omdat er sprake is van achterstand, van gedrags- of opvoedingsmoeilijkheden of een gebrek aan motivatie. Ook wet- en regelgeving, teveel bureaucratie of onvoldoende professionaliteit bij instellingen kunnen ertoe leiden dat jongeren voortijdig uitvallen. Om in een snel veranderende samenleving mee te kunnen blijven doen, is het succesvol afronden van een opleiding van groot belang. Investeren in goed onderwijs, individuele ontwikkeling en een soepele doorstroom naar vervolgonderwijs of arbeidsmarkt vergroten voor jongeren de kans op succesvolle maatschappelijke participatie en een goede start op de arbeidsmarkt.

De gemeente Hengelo investeert al jarenlang in het voorkomen en bestrijden van voortijdig schoolverlaten. Dat heeft tot veel zichtbare resultaten geleid. Dankzij effectieve samenwerking en een grote betrokkenheid is het aantal voortijdig schoolverlaters in de leerplichtige leeftijd zeer laag. Ook de uitval onder bovenleerplichtigen in het middelbaar beroepsonderwijs is relatief laag (gemiddeld 10%) en ten opzichte van voorgaande jaren verder aan het dalen. Voor één groep geldt deze positieve tendens minder: de allochtone jongeren in het beroepsonderwijs. In vergelijking met hun autochtone leeftijdgenoten verlaten relatief bijna twee keer zoveel allochtone jongeren zonder startkwalificatie het middelbaar beroepsonderwijs.

Deze ontwikkeling is een onderwerp van zorg in de gemeente. Dat was de aanleiding om in het najaar van 2006 een bijeenkomst te organiseren met direct betrokkenen om te analyseren welke factoren een succesvolle schoolloopbaan voor deze jongeren nog in de weg staan en welke oplossingen gevonden kunnen worden om hun kansen op een goede start op de arbeidsmarkt te vergroten. Er zijn concrete voorstellen gedaan om de bestaande situatie nog verder te verbeteren. De uitkomsten van de bijeenkomst zijn verwerkt tot een actieplan voor 2007-2010.

Met dit plan wordt de gezamenlijke inzet beschreven om voortijdige uitval onder allochtone en autochtone jongeren nog verder terug te dringen. De aanbevelingen sluiten aan bij het regionale convenant Aanval op de Uitval, dat tussen de Twentse RMC's en het ROC van Twente is afgesloten.

De notitie begint met een samenvatting. In de eerste twee hoofdstukken wordt het landelijk perspectief en de achtergrond van het voortijdig schoolverlaten beschreven. Hoofdstuk 3 en 4 gaan over Hengelo: de goede resultaten die de gezamenlijke aanpak tot nu toe heeft opgeleverd, een analyse van de uitval onder jongeren en concrete aanbevelingen. De rol van de gemeente komt in hoofdstuk 5 aan de orde. Het actieplan voor 2007-2010 vormt het laatste hoofdstuk. Bij elke aanbeveling staat aangegeven wie de eerste verantwoordelijkheid voor de uitvoering heeft en welke partners daarbij betrokken zijn. Met de concretisering van de uitvoering wordt de laatste stap gezet naar de beleidsagenda voor de periode 2007-2010.

Professionele instellingen, een uitdagend aanbod, een hoogwaardige infrastructuur en intensieve samenwerking: dat is het profiel van Hengelo. Een sterk profiel leidt tot een goede start. Voor iedereen die wil leren of werken moet een plaats zijn. Hengelo wil verder investeren in preventie om voortijdige uitval te voorkomen en in een sluitende aanpak om alle jongeren tot en met 23 jaar die zonder startkwalificatie de school verlaten, te laten leren en werken. De ambitie voor 2010 is 0% uitval, alle jongeren op school of (lerend) aan het werk.

Samenvatting van de uitkomsten: 15 aanbevelingen

Er is veel onderzoek gedaan naar mogelijke oorzaken of voorspellers van voortijdig schoolverlaten. In de bijeenkomst zijn de kenmerken die (mede)bepalend zijn voor de levensloop en het schoolsucces van jongeren op de volgende manier geordend:

- achtergrond van jongeren
- persoonskenmerken
- instellingsfactoren
- wettelijk kader

Aan de hand van deze indeling zijn concrete voorstellen en aanbevelingen gedaan om de ambitie voor 2010, 0% uitval onder jongeren in het beroepsonderwijs, te realiseren. Een samenvatting van de 15 aanbevelingen volgt hieronder.

Achtergrond van jongeren

De levensloop en het schoolsucces van jongeren worden onder andere bepaald door hun achtergrond, de (positieve en negatieve) ervaringen die zij hebben opgedaan en hun thuissituatie. De kans op succesvolle maatschappelijke participatie van jongeren wordt versterkt door te investeren in ondersteuning en begeleiding van hun eigen en de gezins- en thuissituatie. Verschillen in achtergrond of positie en in taalvaardigheid moeten overbrugd worden om te zorgen dat jongeren (en hun ouders) niet achterblijven. De aanbevelingen die onder dit thema vallen zijn:

1. vergroot de ouderbetrokkenheid bij leren en werken
2. ondersteun gezinnen bij opvoeden en opgroeien
3. investeer in taal

Persoonskenmerken

Persoonskenmerken zijn ook van grote betekenis voor een succesvolle (school)loopbaan van jongeren. Door te investeren in sociale weerbaarheid, een goede zorgstructuur om op terug te vallen en de juiste begeleiding worden de kansen van jongeren op een startkwalificatie vergroot. De zorg en ondersteuning moet uitgaan van positieve verwachtingen en gericht zijn op de terreinen waarop zij de noodzakelijke bagage nog missen. Onder dit thema vallen de volgende aanbevelingen:

4. versterk sociale vaardigheden en sociaal gedrag
5. zorg voor een warme overstap van vmbo naar ROC
6. versterk de zorgstructuur op het ROC
7. versterk coaching en mentoring van (allochtone) jongeren

Instellingsfactoren

Een deel van de factoren die bepalend kunnen zijn voor voortijdige uitval van jongeren heeft te maken met de instellingen zelf of met de inrichting van het onderwijs. Door goede begeleiding bij beroepskeuze, een aantrekkelijke en uitdagende leeromgeving met volop mogelijkheden voor leren en werken en nauwe samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven blijven jongeren geboeid en betrokken. Dat is de basis voor een goede start. De aanbevelingen die bij dit thema horen:

8. versterk het beroepskeuzeprocess in het vmbo
9. optimaliseer het verzuimbeleid
10. creëer een uitdagende leeromgeving
11. zorg voor partnerschap tussen onderwijs en bedrijfsleven

Wettelijk kader (aanbevelingen aan het rijk)

In de praktijk blijkt dat wet- en regelgeving van 'bovenaf' of een (te) bureaucratische werkwijze een effectieve aanpak van het voortijdig schoolverlaten kunnen belemmeren. Daarom worden de volgende aanbevelingen aan het rijk gedaan:

12. verleng de leerplicht
13. verruim de leeftijdsgrenzen voor de jeugdzorg
14. verminder administratieve lasten
15. verminder bureaucratie

Bijlage I: overzicht voortijdig schoolverlaters

Absoluut aantal voortijdig schoolverlaters

De cijfers in tabel 1 laten zien dat het absolute aantal voortijdig schoolverlaters ten opzichte van voorgaande jaren aan het dalen is.

Aantal voortijdig schoolverlaters				
2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005
454	492	397	390	364

Tabel 1: aantal voortijdig schoolverlaters, RMC-effectrapportage Hengelo 2004-2005

Uitval in het beroepsonderwijs

Het percentage voortijdig schoolverlaters op de totale populatie van het ROC van Twente is in de loop der jaren gedaald van ruim 13% naar 8,1%. Onderstaand overzicht laat zien dat het percentage allochtone uitvallers in het beroepsonderwijs ook daalt en momenteel rond 12,3% ligt.

Schooljaar	Totaal aantal studenten tot 23 jaar	Aantal allochtone studenten (a)	Totaal aantal vsv-ers	Aantal allochtone vsv-ers (b)	Allochtone vsv-ers in% (b/a)
2001-2002	14.594	1.850	1.928	383	20,7%
2002-2003	14.602	1.902	1.937	363	19,1%
2003-2004	14.726	2.042	1.969	464	22,7%
2004-2005	13.849	2.066	1.443	366	17,7%
2005-2006	13.953	2.079	1.181	255	12,3%

Tabel 2: uitval in het beroepsonderwijs, Gegevens (samengevoegd) voormalig ROC Twente Plus en ROC Oost-Nederland, ROC van Twente, april 2006/december 2006

Bijlagen

1. Voortijdig schoolverlaten: landelijk beleid¹

Het bestrijden van voortijdige schooluitval richt zich op jongeren tot en met 23 jaar, die zonder startkwalificatie (diploma op tenminste het niveau van mbo (niveau 2), havo of vwo) de school verlaten en onvoldoende zijn toegerust voor deelname aan de arbeidsmarkt. Formeel geldt de startkwalificatie als streefnorm voor elke leerling in het voortgezet onderwijs. Voor wie dat niveau niet haalbaar is, zijn er alternatieve routes die gericht zijn op een toeleiding naar de arbeidsmarkt zonder startkwalificatie. De aanpak om voortijdige uitval te voorkomen is ook gericht op de mismatch tussen de diploma's waarmee jongeren school verlaten en de behoefte van de arbeidsmarkt aan deze diploma's. Beide veroorzaken jeugdwerkloosheid. Steeds vaker gaat het daarbij om laagopgeleide jongeren en jongeren zonder startkwalificatie en steeds meer om allochtone jongeren.

In 2000 hebben de landen van de Europese Unie in Lissabon afspraken gemaakt over het terugdringen van voortijdig schoolverlaten en het behalen van een startkwalificatie in het secundair onderwijs. Het gemiddelde onderwijsniveau moet omhoog. Er worden steeds hogere eisen gesteld aan schoolverlaters door uitstroom van veel laagbetaalde arbeid naar het buitenland en door de toename van de kenniseconomie. Nederland telde in 2000 15% schoolverlaters zonder startkwalificatie. Dit percentage ligt onder het gemiddelde van de EU-landen, maar boven het gemiddelde van de omringende landen.

De ministeries van SZW en OCW hebben op de Europese afspraken gereageerd met de Taskforce Jeugdwerkloosheid en de RMC-wet. Iedere werkloze jongere moet binnen een half jaar aan het werk zijn of naar school gaan. Daarnaast worden leerwerktrajecten in het vmbo gestimuleerd.

De decentrale aanpak van voortijdig schoolverlaten en de versterking van de autonomie van lokale partijen heeft een positieve invloed gehad op de samenwerking en geleid tot praktische kennis en ervaring. Het aantal nieuwe aanmeldingen van voortijdig schoolverlaters loopt terug en het aantal dat een opleidingstraject volgt en op die manier alsnog een startkwalificatie kan halen, stijgt. Toch blijft het percentage voortijdig schoolverlaters, met name in de grote steden, nog hoog. Daar waar steden grip hebben gekregen op de problematiek en het aantal voortijdig schoolverlaters is afgenomen, houden zij moeite met het terugdringen van de uitval onder allochtone jongeren. Allochtone jongeren zijn relatief oververtegenwoordigd. Bijna 30% van de voortijdig schoolverlaters is van allochtone afkomst.

¹ Analyserapport Aanval op de Uitval, G27 en Kenniscentrum Grote Steden, Den Haag

2. Voortijdig schoolverlaten: een keten van gebeurtenissen

Oorzaak of gevolg

De schoolloopbaan draait om een optimale aansluiting tussen leerling en school. De omgeving en persoonskenmerken bepalen de houding van de leerling ten opzichte van de school, de ambities en de mogelijkheden. Meestal gaat die aansluiting vanzelfsprekend. Risico's ontstaan echter als er op school of daarbuiten omstandigheden zijn die de relatie tussen leerling en school beïnvloeden. Als dat vooral negatieve invloeden zijn, wordt de kans op uitval groter dan op grond van risicofactoren kon worden aangenomen. Voortijdig schoolverlaten ontstaat niet van het ene moment op het andere, maar is het gevolg van een keten van gebeurtenissen¹.

Door uit te gaan van maatschappelijke uitval in plaats van onderwijsuitval kan het ontstaan van voortijdig schoolverlaten beter verklaard worden. De aandacht wordt zo meer gericht op concrete situaties die bijdragen aan het uitvalproces en de rol die verschillende actoren daarin spelen en minder op voorspellende factoren. De jongere is niet alleen slachtoffer van zijn omstandigheden, maar maakt ook eigen keuzes. De benadering sluit daarom ook beter aan bij de ervaring van professionals in het onderwijs, de jeugdzorg en andere betrokken instellingen.

Risicoleerlingen en opstappers

Vanuit beleidsperspectief is het vooral relevant te weten welke gebeurtenissen wel, en welke niet door een gerichte aanpak van buitenaf beïnvloed kunnen worden. In dit verband is het goed om binnen de groep voortijdig schoolverlaters een onderscheid te maken in twee categorieën: de klassieke risicoleerling en de opstapper².

- De klassieke risicoleerling heeft te maken met omstandigheden die het voor hem heel moeilijk maken om onderwijs te volgen. Deze categorie jongeren is goed te typeren aan de hand van risicofactoren. Het gaat zowel om jongeren die niet het vermogen hebben om een startkwalificatie te halen als om jongeren voor wie de condities voor een goede schoolloopbaan erg ongunstig zijn.

- De opstapper stapt uit het onderwijs zonder dat er sprake is van een geschiedenis van problemen. In potentie zou hij een startkwalificatie kunnen halen, maar door een combinatie van factoren keert hij het onderwijs de rug toe. Deze categorie valt niet goed te beschrijven aan de hand van risicofactoren, omdat opstappers niet altijd de kenmerken van een potentiële uitvaller hebben.

Voor de eerste groep geldt dat de bron van de problemen vaak niet in het onderwijs ligt, maar zich daar wel manifesteert. Deze groep jongeren vraagt om een andere, op hun specifieke situatie toegesneden aanpak. Het beleid voor (allochtone) risicjongeren moet zowel gericht zijn op het verbeteren van hun uitgangspositie door achterstanden te bestrijden en te investeren in kennis en ontwikkeling als op het versterken van hun sociale vaardigheden, sociale binding en een netwerk om op terug te vallen.

Voor de tweede groep ligt de oorzaak van het voortijdig schoolverlaten wel veel meer binnen het onderwijs. Veel jongeren haken af omdat zij aanlopen tegen de onvolkomenheden van het onderwijsbestel. Zij hebben bijvoorbeeld een verkeerde studie- of beroepskeuze gemaakt, ze kunnen halverwege het jaar niet meer veranderen van opleiding, zijn teleurgesteld in de vorm van onderwijs of vinden een aantrekkelijk alternatief in betaald werk. De keuze voor school of geen school valt negatief uit voor de school. Het beleid voor (allochtone) opstappers moet enerzijds gericht zijn op een aantrekkelijke en uitdagende leeromgeving, anderzijds op het ontwikkelen van 'verleidelijke' trajecten die het mogelijk maken om gedurende de verdere loopbaan onderwijs, training, coaching en cursussen te volgen.

In Hengelo wordt al met dit onderscheid gewerkt. De aanpak voor de groep risicjongeren is een andere dan voor jongeren bij wie vooral een gebrek aan motivatie of een aantrekkelijk alternatief (bijvoorbeeld betaald werk) heeft geleid tot voortijdige uitval. In de aanbevelingen voor de periode 2007-2010 komt de gewenste inzet op de verschillende aandachtsgebieden duidelijk naar voren.

De 'trekker' zorgt samen met zijn partners voor concretisering van de maatregel aan de hand van de volgende stappen: waar staan we, wat moet er nog gebeuren, in welke volgorde, met wie, wanneer en wat zijn de kosten?

Daarmee wordt de laatste stap gezet naar de beleidsagenda voor de periode 2007-2010.

Aanbeveling	Maatregelen	Betrokken partners	Trekker
8. versterk het beroepskeuze-proces in het vmbo	<ul style="list-style-type: none"> • voorlichting over beroepsbeeld en arbeidsmarktperspectief • kennismaken met bedrijven en bedrijven met de school • professionele begeleiding door instellingen bij beroepvoorlichting • allochtone jongeren (met startkwalificatie) betrekken bij voorlichting • ouders betrekken bij school en school naar ouders 	v(mb)o, RPA, ROC, Jobquest, gemeente	
9. optimaliseer het verzuim-beleid	<ul style="list-style-type: none"> • implementatie verzuimprotocol bij het ROC • verzuimcoördinator op ROC • snelle melding van scholen bij RMC 	v(mb)o, ROC, RMC, gemeente, onderwijsinstellingen	
10. creëer een uitdagende leeromgeving	<ul style="list-style-type: none"> • kolombrede aanpak • samenhang en continuïteit in opleidingen (scholingsboulevard) • mogelijkheden van praktijkgericht leren en lerend werken • voldoende stageplaatsen (ook bij de gemeente), begeleiding • ontwikkelingsmogelijkheden voor talentvolle en minder talentvolle jongeren (brede bachelors) • aantrekkelijke alternatieven voor (dreigende) uitvallers • samenwerking instellingen (Münchhausengroep) 	v(mb)o, ROC, RPA, RMC, CWI, Kapstok, AKA, gemeente	
11. zorg voor partnerschap tussen onderwijs en bedrijfsleven	<ul style="list-style-type: none"> • motivatie van werkgevers • onderwijsinstellingen opzoeken • (stage)plaatsen in beeld • voldoende aanbod stageplaatsen en goede begeleiding 	RPA, ROC, VNO, MKB, CWI, stichting Metalektro, individuele ondernemers gemeente	
12. verleng de leerplicht	<ul style="list-style-type: none"> • laat alle jongeren tot 23 jaar een opleiding volgen totdat zij een startkwalificatie behaald hebben 	gemeente/G27, rijk	
13. verruim de leeftijdsgrenzen voor de jeugdzorg	<ul style="list-style-type: none"> • verschuif de leeftijdsgrens voor de jeugdzorg van 18 naar 23 jaar 	gemeente/G27, rijk, provincie	
14. verminder administratieve lasten	<ul style="list-style-type: none"> • zorg dat bestedingseisen geen belemmering vormen voor een effectieve inzet van middelen 	gemeente/G27, rijk	
15. verminder bureaucratie	<ul style="list-style-type: none"> • zorg ervoor dat de teldatum van 1 oktober geen belemmering is voor tussentijdse instroom 	gemeente/G27, rijk	

¹ Vroeg is nog niet voortijdig, KBA, april 2006

² Idem

6. Sterk profiel, een goede start: actieplan 2007-2010

In dit laatste hoofdstuk staat het actieplan beschreven. Met veel van de aanbevelingen is al een start gemaakt, maar op een aantal onderdelen is versterking en verdieping nodig. De aanbevelingen kunnen worden beschouwd als een toets om vast te stellen wat

de stand van zaken is en wat nog moet gebeuren om het beoogde resultaat te halen. Bij elke aanbeveling staat aangegeven wie de eerste verantwoordelijkheid voor de uitvoering heeft en welke partners daarbij betrokken zijn.

Aanbeveling	Maatregelen	Betrokken partners	Trekker
1. vergroot de ouderbetrokkenheid bij leren en werken	<ul style="list-style-type: none"> cultuurverschillen overbruggen informatievoorziening sociale binding en controle schoolcontactpersonen, huisbezoeken 	PAO, OPA, Variya ¹² , RMC, ROC, Expertis, gemeente	
2. ondersteun gezinnen bij opvoeden en opgroeien	<ul style="list-style-type: none"> gezinscoaching Centra voor Jeugd en Gezin 	gemeente, partners CJG, Expertis, rijk, provincie	
3. investeer in taal	<ul style="list-style-type: none"> investeer in taalcursussen voor volwassenen/ouders doorgaande taallijn van voorschool tot en met het ROC aanbod taallessen NT2 op ROC 	ROC, Variya, Expertis, gemeente, onderwijsinstellingen	
4. versterk sociale vaardigheden en sociaal gedrag	<ul style="list-style-type: none"> meer sociale vaardigheden in curriculum actieve training in sociale vaardigheden voorlichting en informatie over 'gewenst' gedrag arbeidsmarkt sollicitatietraining en -begeleiding 	ROC, RPA, RMC, Kapstok, AKA, gemeente	
5. zorg voor een warme overstap van vmbo naar ROC	<ul style="list-style-type: none"> overgangsprocedures voor de verschillende onderwijsvormen begeleiding en persoonlijk contact bij de overgang tussen de verschillende onderwijsvormen leerlingbegeleiders uit het vmbo in het 1e jaar van het ROC en vice versa gemeenschappelijke visie en aanpak op een doorgaande lijn 	vmbo, ROC, RMC, gemeente, RPA	
6. versterk de zorgstructuur op het ROC	<ul style="list-style-type: none"> zorgadviesteam (met amw) op het ROC vordering en ontwikkeling in beeld met lvs, ekd en verwijfsindex goede aansluiting tussen de interne en buitenschoolse zorgstructuur begeleiding uitvallers naar alternatief traject dienstbaarheid en professionaliteit van (onderwijs)instellingen 	v(mbo), ROC, RMC, AMW, Expertis, zorginstellingen, Kapstok, gemeente, rijk, provincie	
7. versterk coaching en mentoring van (allochtone) jongeren	<ul style="list-style-type: none"> capaciteit mentoren uitbreiden coachingsprojecten voor docenten op ROC afstemming vmbo-mbo projecten bekendheid mentoren met de buitenschoolse zorgstructuur 	v(mb)o, ROC, RMC, OPA, PAO, CWI, Variya, zelforganisaties, Kapstok, gemeente, provincie	

3. Hengelo: resultaten van gericht beleid

Alle jongeren in beeld

Hengelo voert al jarenlang beleid op het bestrijden en zoveel mogelijk voorkomen van voortijdige schooluitval. Het beleid is gericht op jongeren tot en met 23 jaar die zonder startkwalificatie de school verlaten en onvoldoende toegerust zijn voor deelname aan de arbeidsmarkt. De gemeente trekt daarin zoveel mogelijk samen op met onderwijsinstellingen, zorg, welzijn, ondernemers, ondersteunende instellingen, politie, justitie, provincie en rijk. Dit beleid, de grote betrokkenheid en de intensieve samenwerking hebben zichtbaar succes, want het absolute aantal voortijdig schoolverlaters is ten opzichte van voorgaande jaren aan het dalen⁴. Door een sluitend meld- en registratiesysteem worden verzuim en voortijdig schoolverlaten in beeld gebracht en geanalyseerd. Alle jongeren zijn in beeld.

Investeren in preventie

Door vroeg te investeren in de ontwikkeling van kinderen en jongeren wordt de kans op een succesvolle school- en maatschappelijke loopbaan groter. Daarom begint het bestrijden van voortijdig schoolverlaten al bij preventie. Uit onderzoek blijkt dat intensivering van de zorg in het onderwijs en de introductie van coaches en mentoren succesvol zijn en leiden tot een hoog rendement op de langere termijn⁵. Hengelo investeert in preventie van schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten, bijvoorbeeld door voorlichting aan scholen door Bureau Leerplicht, persoonlijk contact tussen de leerplichtambtenaren en de scholen, schoolmaatschappelijk werk in het primair en voortgezet onderwijs, zorgadviesteams in het voortgezet onderwijs en mentorprojecten op alle vmbo-afdelingen. De ontwikkeling van Centra voor Jeugd en Gezin is ook een goed voorbeeld van preventief beleid.

Begeleiding naar een goede plek

Het RMC Trajectbureau heeft een cruciale rol in het voorkomen en bestrijden van voortijdig schoolverlaten. Het Hengelose Bureau Leerplicht heeft met alle schoolverzuimers contact. Dat is belangrijk, omdat schoolverzuim een voorbode kan zijn van voortijdig schoolverlaten⁶. Door effectieve samenwerking tussen scholen, politie, leerplicht en jeugdhulpverlening kunnen jongeren in een vroeg stadium geholpen worden. Een deel van de voortijdig schoolverlaters heeft te maken met een combinatie van problemen, waardoor het vinden van een plaats in het onderwijs of op de arbeidsmarkt wordt bemoeilijkt. De Hengelose trajectencommissie⁷ houdt zich bezig met deze groep jongeren. Door een gerichte en persoonlijke aanpak kan in de meeste situaties toch een goede plaats voor hen gevonden worden.

4 RMC effectrapportage 2004-2005 (zie tabel in bijlage 1)

5 Dit wordt bevestigd door de analyse van In 't Veld en de Rebelgroep *Kosten en baten van voortijdig schoolverlaten* (mei 2006) in Nederland. In 't Veld bekeek de gevolgen van, onder meer, de intensivering van de zorg binnen het onderwijs en de introductie van coaches. Op basis van een systematische kosten-batenanalyse voorspelt In 't Veld rendementen van 36% voor de intensivering van zorg op school en 17% voor de introductie van leerlingcoaches.

6 In het rapport *Vroeg is nog niet voortijdig* worden verschillende oorzaken genoemd van voortijdig schoolverlaten, mede gebaseerd op eerdere onderzoeken. KBA, april 2006.

7 De trajectencommissie bestaat uit vertegenwoordigers van CWI, SZW, UWV, SWB, DAC, Kapstokprojecten, RMC en WIW

4. Uitval onder jongeren: analyse en aanbevelingen

Uitvalpercentage allochtone jongeren

Dankzij de gezamenlijke inzet van de onderwijsinstellingen, de samenwerkingspartners en de gemeente is het absolute aantal voortijdig schoolverlaters ten opzichte van voorgaande jaren aan het dalen. Het percentage voortijdig schoolverlaters op de totale populatie van het ROC van Twente is in de loop der jaren gedaald van ruim 13% naar 8,1%⁸. De uitval onder allochtone jongeren lag aanvankelijk rond 20%⁹, maar is in 2006 gedaald naar 12,3%.

De verwachting is echter dat de instroom van allochtone jongeren in het ROC van Twente de komende jaren zal toenemen en dat de uitval onder deze groep – bij ongewijzigd beleid – relatief hoger zal blijven.

Analyse en aanbevelingen

Uit de analyse¹⁰ van het ROC van Twente komt naar voren dat het merendeel van de jongeren dat het ROC voortijdig verlaat dat doet omdat ze willen gaan werken, omdat ze een verkeerd beeld hebben van de opleiding of het toekomstige beroep of omdat de privé-omstandigheden complex zijn. Vaak is sprake van een combinatie van factoren.

In de bijeenkomst is voortgebouwd op deze analyse van mogelijke oorzaken of voorspellers van voortijdige uitval. Kenmerken die (mede)bepalend zijn voor de levensloop en het schoolsucces van jongeren zijn onderscheiden in:

- achtergrond van jongeren
- persoonskenmerken
- instellingsfactoren
- wettelijk kader

De kenmerken worden hierna verder toegelicht en gevolgd door een overzicht van aanbevelingen die tijdens de bijeenkomst zijn gedaan.

Achtergrond van jongeren

De levensloop en het schoolsucces van jongeren worden onder andere bepaald door hun achtergrond en de (positieve en negatieve) ervaringen die zij hebben opgedaan. De thuissituatie is hierin medebepalend. Belangrijke factoren zijn de sociaal-economische positie, het opleidingsniveau van ouders (of verzorgers), hun opvoedstijl en de mogelijkheden om ondersteuning te bieden bij opleiding en beroepskeuze.

Niet alle ouders zijn in staat om bescherming, zorg en begeleiding aan hun kind te bieden. Sommigen missen daarvoor de basisvaardigheden of de middelen of hebben geen netwerk om op terug te vallen. Een deel van de ouders is ook onvoldoende bekend met het grote aanbod aan opleidingen en ondersteuning en heeft moeite om daarin de weg te vinden. Daarnaast is taal een factor van grote betekenis.

5. De rol van de gemeente

Iedereen krijgt de kans op een goede start op de arbeidsmarkt, niemand mag achterblijven. Vanuit dat perspectief wil Hengelo voortijdige uitval verder voorkomen en alle jongeren die zonder startkwalificatie de school verlaten laten leren en werken. Doel is dat zoveel mogelijk jongeren alsnog een startkwalificatie behalen. De ambitie voor 2010: 0% uitval, alle jongeren op school of (lerend) aan het werk. Er is groot commitment om deze ambitie te realiseren.

Bij de gezamenlijke aanpak om het voortijdig schoolverlaten te voorkomen zijn veel partners betrokken: gemeente, onderwijsinstellingen, zorg, welzijn, ondernemers, ondersteunende instellingen, politie, justitie, provincie en rijk. Er wordt een groot beroep gedaan op de professionaliteit en de dienstbaarheid van instellingen. Signaleren, coördineren en aanpakken vanuit die houding is het adagium. Belangrijk is het vastleggen van resultaatafspraken, uitwisseling van informatie en best practices en afspraken over privacybescherming.

De eindverantwoordelijkheid voor het gezamenlijke beleid ligt bij de gemeente. De gemeente voert de bestuurlijke regie op de samenwerking en de samenhang, volgt het beleidsproces en stuurt op resultaat. Het rijk blijft verantwoordelijk voor het functioneren van het stelsel en de wettelijke vormgeving daarvan. Aan het rijk verantwoordt de gemeente de inzet van de rijksmiddelen en de behaalde resultaten.

De gemeente Hengelo wil resultaatafspraken maken met alle instellingen over hun inspanningen voor het bestrijden en voorkomen van voortijdige uitval. Het actieplan vormt daarvoor de basis. Jaarlijks zal in een gezamenlijke bijeenkomst verantwoording afgelegd worden van de resultaten.

Nicole Boudrie, orthopedagoog >
RMC Trajectbureau Hengelo

'Belangrijk is dat per individuele leerling gekeken wordt naar de oorzaken van de schooluitval, zodat de aanpak hierop kan worden afgestemd.'

Willem von Piekartz, trajectcoördinator >
De Kapstok leerwerkprojecten

- Bij uitval van jongeren sleutelen aan een herstart –
Voor alle scholieren: Gratis abonnement!!!!!!
(Als 'ANWB-lid' kan men altijd gebruik maken van de service van deze dienstverlenende instelling. Ook bij dreigende uitval.)

Pech onderweg, bel: ANWB (Allen Naar Werk Begeleiden)

< C.A.M. van Rosmalen, voorzitter
College van Bestuur ROC van Twente

'Er verandert veel in het onderwijs, maar belangrijk blijft een heldere structuur: rooster, mentor, geen lesuitval. En met hulp van veel Twentse partijen krijgen we ook die moeilijke en risicovolle groep jongeren binnenboord!'

< Alice ter Brugge, docent AKA en Scoren door Scholing

'Ik geef les en begeleid veel jongeren van allochtone afkomst. Dankzij 'Scoren door Scholing' is de hoofdpersoon 'Hamed' van het tijdens de pressurecooker getoonde filmpje inmiddels weer op weg naar een startkwalificatie.'

Een gebrek aan taalvaardigheid van zowel ouders als jongeren kan een struikelblok vormen voor hun ontwikkeling. De kans op succesvolle maatschappelijke participatie van jongeren wordt versterkt door te investeren in ondersteuning en begeleiding van hun eigen en de gezins- en thuissituatie. Verschillen in achtergrond of positie en in taalvaardigheid moeten overbrugd worden om te zorgen dat jongeren (en hun ouders) niet achterblijven. Voor allochtone jongeren kunnen georganiseerde verbanden, zoals het Platform Allochtone Ouders, hierin een sleutelrol vervullen. Ouders en school moeten elkaar blijven opzoeken, de ouders naar de school en de school naar de ouders. Vanuit die benadering kan de betrokkenheid over en weer bevorderd worden.

Aanbevelingen:

- 1. vergroot de ouderbetrokkenheid bij leren en werken**
 - overbrug (met name voor allochtone ouders) verschillen in cultuur en verwachtingen
 - zorg voor goede informatievoorziening aan ouders over beroep en opleiding
 - maak ouders bekend met het voorzieningenaanbod
 - bevorder sociale binding en controle in de eigen gemeenschap
 - zorg voor persoonlijk contact door schoolcontactpersonen en huisbezoeken
- 2. ondersteun gezinnen bij opvoeden en opgroeien**
 - biedt voldoende mogelijkheden voor gezinscoaching
 - zorg voor een toegankelijk en laagdrempelig aanbod voor informatie, advies, hulpverlening in Centra voor Jeugd en Gezin
- 3. investeer in taal**
 - investeer in taalcursussen voor volwassenen/ouders
 - stimuleer een doorgaande taallijn van voorschool tot en met het ROC
 - zorg voor voldoende aanbod van taallessen NT2 op het ROC

Persoonskenmerken

Persoonskenmerken, zoals houding, verwachtingen ten aanzien van de school, motivatie, gedrag, zijn ook van grote betekenis voor de levensloop en het schoolsucces van jongeren. Een deel van de jongeren heeft extra zorg en ondersteuning nodig. Bijvoorbeeld doordat ze een negatief zelfbeeld hebben, onzeker zijn over gewenst gedrag of over onvoldoende sociale vaardigheden beschikken. Dat zich kan uiten in onaangepast gedrag, een negatieve houding of communicatieproblemen en een belemmering vormen bij leren en werken.

Niet van iedereen kan de zelfstandigheid verwacht worden die voor veel jongeren vanzelfsprekend is. Jongeren met een andere achtergrond of met sociaal-maatschappelijke problemen vragen om een gerichte vorm van ondersteuning. Zij moeten bij de hand genomen worden in het zoeken naar de juiste plek op school of werk. Instellingen moeten over voldoende multiculturele competenties en instrumenten beschikken om jongeren en

ouders te bereiken en de begeleiding op een professionele manier vorm te geven.

De grootschaligheid van het ROC en het grote aantal opleidingen kunnen ertoe leiden dat jongeren na de overstap van vmbo naar ROC moeilijk hun eigen weg kunnen vinden. Zij hebben extra begeleiding nodig bij de keuze voor een beroepsopleiding of een stageplaats.

Door te investeren in sociale weerbaarheid van jongeren, een goede zorgstructuur om op terug te vallen en de juiste begeleiding worden talentontwikkeling gestimuleerd en hun kansen op een startkwalificatie vergroot. De zorg en ondersteuning voor deze groep jongeren moet uitgaan van positieve verwachtingen en gericht zijn op de terreinen waarop zij de noodzakelijke bagage nog missen. De professionaliteit en dienstbaarheid van (onderwijs)instellingen zijn bepalend voor een effectieve aanpak.

Aanbevelingen:

- 4. versterk sociale vaardigheden en sociaal gedrag**
 - versterk het onderdeel sociale vaardigheden in het curriculum van het 1e jaar ROC
 - zorg voor actieve training in sociale vaardigheden
 - geef voorlichting en informatie over 'gewenst' gedrag op de arbeidsmarkt
 - zorg voor sollicitatietraining en –begeleiding
- 5. zorg voor een warme overstap van vmbo naar ROC**
 - ontwikkel overgangsprocedures voor de verschillende onderwijsvormen (afspraken over aannamebeleid en toelatingscriteria, overdracht van gegevens)
 - zorg voor begeleiding en persoonlijk contact met en over alle jongeren bij de overgang tussen de verschillende onderwijsvormen
 - betrek leerlingbegeleiders uit het vmbo in het 1e jaar van het ROC en vice versa
 - ontwikkel een gemeenschappelijke visie en aanpak op een doorgaande lijn, zowel wat betreft zorg en begeleiding als uitdagende inhoud en leeromgeving
- 6. versterk de zorgstructuur op het ROC**
 - voer een zorgadviesteam (inclusief maatschappelijk werk) in op het ROC
 - breng de vordering en ontwikkeling van iedere jongere in beeld aan de hand van een (onderling vergelijkbaar) leerlingvolgsysteem, het ekd en de verwijfsindex
 - zorg voor een goede aansluiting tussen de interne en buitenschoolse zorgstructuur
 - begeleid uitgevallen jongeren naar een alternatief traject
 - verhoog de dienstbaarheid en de professionaliteit van (onderwijs)instellingen
- 7. versterk coaching en mentoring van (allochtone) jongeren**
 - breid de capaciteit van mentoren uit
 - stem het mbo- en vmbo-mentoringprogramma op elkaar af
 - voer coachingsprojecten in voor docenten op het ROC
 - vergroot de bekendheid van mentoren met de buitenschoolse zorgstructuur

Instellingsfactoren

Een deel van de factoren die bepalend kunnen zijn voor voortijdige uitval van jongeren heeft te maken met de instellingen zelf of met de inrichting van het onderwijs. Voorbeelden daarvan zijn een gebrek aan samenwerking tussen de instellingen onderling en tussen (onderwijs)instellingen en het bedrijfsleven, onvoldoende toegankelijkheid, een 'te smalle' taakopvatting van professionals, een weinig uitdagend of praktijkgericht aanbod of onvoldoende mogelijkheden voor lerend werken. Ook een mismatch tussen opleiding en beroepsbeelden en verwachtingen kan een oorzaak zijn van voortijdige uitval. Beroepsbeelden en perspectieven van ouders en jongeren zijn niet altijd realistisch en blijken vaak niet overeen te komen met de ervaringen die jongeren opdoen in de opleiding. Het risico bestaat dat zij kiezen op basis van imago en status en niet op grond van wat werkelijk bij ze past. Deze (negatieve) keuze kan leiden tot voortijdige uitval. De achtergrond van jongeren is hierin vaak ook een factor van betekenis.

Ook betaald werk kan een oorzaak zijn om de school (voortijdig) de rug toe te keren. Op zichzelf is werken geen reden tot grote zorg¹¹. Er is een groep voortijdig schoolverlaters die het zonder startkwalificatie goed redt op de arbeidsmarkt, ook op de lange termijn. Maar een grote groep is niet in staat om op eigen kracht of met steun van hun sociale netwerk een vaste plaats op de arbeidsmarkt te verwerven. Aangenomen moet worden dat deze jongeren zonder startkwalificatie geen reguliere of geschoolde arbeid (zullen gaan) verrichten.

Een toenemend aantal jongeren heeft te maken met schulden. De noodzaak om die af te betalen leidt in een aantal gevallen tot de keuze voor betaald werk in plaats van school.

De relevantie van opleidingen voor de arbeidsmarkt wordt steeds belangrijker, tegelijkertijd staat de vrije studiekeuze van jongeren voorop. Het bedrijfsleven kan van grote betekenis zijn in de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. De onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven kunnen samen zorgen voor meer samenhang in het aanbod, een betere combinatie van leren en werken en begeleiding bij de overstap van school naar werk.

Door samenwerking ontstaat goed zicht op benodigde en beschikbare stageplaatsen en kan de toegankelijkheid van bedrijven voor jongeren vergroot worden. In een aantal sectoren moet met name de toegankelijkheid voor allochtone jongeren verbeterd worden. Uit de praktijk blijkt dat sommige werkgevers allochtone jongeren geen stageplaats bieden, terwijl voor autochtone jongeren wel een plaats is. Er zijn gelukkig ook veel voorbeelden van succesvolle samenwerking. Voorwaarde is wel dat de begeleiding van jongeren goed geregeld is. Alles moet in het werk worden gesteld om instellingen optimaal toegankelijk te maken, jongeren vast te houden en een passende plaats op school of werk te bieden. Die inspanningen moeten ook zichtbaar zijn. Door goede begeleiding bij beroepskeuze (met gebruik van bestaande effectieve methoden en multiculturele competenties), een aantrekkelijke en uitdagende leeromgeving met volop mogelijkheden voor leren en werken en nauwe samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven blijven jongeren geboeid en betrokken. En dat is de basis voor een goede start.

Aanbevelingen:

8. versterk het beroepskeuzeproces in het vmbo

- geef voorlichting aan ouders en jongeren gericht op een realistisch beroepsbeeld en arbeidsmarkt-perspectief en zorg dat het beklijft
- laat jongeren kennismaken met bedrijven en bedrijven met de school
- zorg voor professionele begeleiding door instellingen bij beroepenvoorlichting
- betrek allochtone jongeren (met startkwalificatie) bij de voorlichting en het contact met ouders
- bevorder de betrokkenheid van ouders bij de school en van de school bij ouders

9. optimaliseer het verzuimbeleid

- zorg voor implementatie en naleving van het reeds ontwikkelde verzuimprotocol bij het ROC
- stel een verzuimcoördinator aan
- bevorder een snelle melding van scholen bij het RMC

10. creëer een uitdagende leeromgeving

- kies voor een kolombrede aanpak
- realiseer een gestructureerd en samenhangend aanbod en continuïteit in opleidingen (scholingsboulevard)
- bevorder de mogelijkheden van praktijkgericht leren en lerend werken
- zorg voor voldoende stageplaatsen (ook bij de gemeente) en goede stagebegeleiding
- zorg voor voldoende ontwikkelingsmogelijkheden voor talentvolle en minder talentvolle jongeren (brede bachelors)
- bied aantrekkelijke alternatieve trajecten voor (dreigende) uitvallers
- versterk de samenwerking via een zogenaamde Münchhausengroep, waarin gemeente, onderwijs, jeugdzorg, woningbouwcorporaties en andere instellingen samenwerken

11. zorg voor partnerschap tussen onderwijs en bedrijfsleven

- versterk de motivatie van werkgevers
- zoek onderwijsinstellingen actief op
- breng beschikbare (stage)plaatsen in beeld
- zorg voor voldoende aanbod aan stageplaatsen en een goede stagebegeleiding

Wettelijk kader

In de praktijk blijkt dat wet- en regelgeving van 'bovenaf' of een (te) bureaucratische werkwijze een effectieve aanpak van het voortijdig schoolverlaten kunnen belemmeren. Wettelijke kaders, bestedingseisen en leeftijdsgrenzen staan het lokale beleid nog vaak in de weg.

Voorbeelden hiervan zijn de inzet van de WEB-middelen, de leerplichtwet en het recht op jeugdzorg. Ook het hanteren van de teldatum van 1 oktober leidt in de praktijk tot knelpunten. Daarom worden de volgende aanbevelingen aan het rijk gedaan:

Aanbevelingen aan het rijk:

12. verleng de leerplicht

- laat alle jongeren tot 23 jaar een opleiding volgen totdat zij een startkwalificatie behaald hebben

13. verruim de leeftijdsgrenzen voor de jeugdzorg

- verschuif de leeftijdsgrens voor de jeugdzorg van 18 naar 23 jaar

14. verminder administratieve lasten

- zorg dat bestedingseisen geen belemmering vormen voor een effectieve inzet van middelen

15. verminder bureaucratie

- zorg ervoor dat de teldatum van 1 oktober geen belemmering is voor tussentijdse instroom

Uit de analyse in dit hoofdstuk blijkt dat er al veel bekend is over mogelijke oorzaken van voortijdig schoolverlaten. Maar een deel van de oorzaken is nog niet in beeld. Het verlaten van de school zonder startkwalificatie leidt ook niet in alle gevallen tot een problematische situatie. Er zijn jongeren die zich prima redden op de arbeidsmarkt zonder dat zij gekwalificeerd zijn.

De Universiteit van Twente heeft toegezegd om verder onderzoek te doen naar deze groep en naar andere – nog onbekende – oorzaken van voortijdig schoolverlaten.

8 Uit de recente benchmark MBO blijkt dat gemiddeld 61% van de studenten het mbo met een diploma verlaat. Gecorrigeerd voor de groep ongediplomeerd succesvollen is dit percentage 66%.

9 Er zijn wel verschillen bij de 26 onderwijsafdelingen. De uitvalcijfers voor allochtonen variëren van ca. 5% tot ca. 30%, afhankelijk van de opleidingskeuze, het niveau en de leerweg. De uitval op niveau 1 van de Beroepsopleidende Leerweg ligt hoger dan op de hogere niveaus.

10 Het voortijdig schoolverlaten van allochtone studenten in het ROC van Twente, ROC van Twente, april 2006

11 Er zijn aanwijzingen dat de arbeidsmarkt voor jongeren zonder startkwalificatie redelijk stabiel is en dat ook op termijn de positie van laaggeschoolden op de arbeidsmarkt niet verslechtert. Er lijkt een goede aansluiting te bestaan tussen een bepaald deel van de opstappers en de arbeidsmarkt. Vroeg is nog niet voortijdig, hoofdstuk 6.

